

# Terebess Collection



Abdurahman H. H. Aden  
**SZOMÁLI BÖLCSESSÉGEK**  
Terebess Gábor és György fordítása  
Terebess Kiadó, Budapest, 1999

Javított, bővített, kétnyelvű (szomáli-magyar) elektronikus kiadás

Kiadásunk az alábbi háromnyelvű közmondás gyűjteményből készült:

**Murtidu waa Hodantinnimo...**

Maahmaahyada iyo Oraahda Soomaaliyeed  
waxaa isku soo habeeyey: Abdurahman H. H. Aden  
waxaa lawada shaqeyey: Irene Aden

**From the Soul of Nomads**

Proverbs and Sayings of the Somalis  
collected by Abdurahman H. H. Aden  
in cooperation with Irene Aden

**Aus der Seele der Hirten**

Sprichwörter und Spruchweisheiten der Somali  
zusammengestellt von Abdurahman H. H. Aden  
unter Mitarbeit von Irene Aden

Cologne: Omimee, Intercultural Publishers,  
Paris: Unesco Collection of Representative Works,  
1995.

Laba tallaabo dhexdood baa talo ka dhalataa.  
Két lépés közt születik a megoldás.

Maal yar iimaankaa lagu kabaa.  
Gyér javaid szerénységgel gyarapítsd.

Dib u gurashona, dib bey kuu dhigtaa.  
Az elkésett lépés – hátralépés.

Nin faruurey ah siraad ma bakhtiyo. / Faruurey ma fooliyo.  
Nyúlszájjal aztán fújhatod a lámpást.

Farihi dufanleh ayaa wax duuga.  
Csak olajozott kéz masszíroz jól.



















Cunto lahela calooshiis la ciyaar ka dhigtaa.  
Ha a gyomor tele, egész testünk örül vele.

Hanti iyo qaraabo ma qarsoomaan.  
Rokont és pénzt nem lehet rejtegetni.

Saddex waxyaalood waa wed-ka-koris: dabaal-aqoon, orod dheeri, gabasho-aqoon.  
Három módon menekülhetsz a haláltól: ússzá! fussál! bújjál!

Geridu kolbey nolosha dhaantaa.  
Néha a halál kívánatosabb, mint az élet.

Nin dhintay, kabihiisaa dhaama.  
Ha meghalt, húzzuk le a cipőjét.

Nin ilkaweyni hadduu go'ayona, inuu qoslayaa la moodaa.  
A nagyfogú haldokolva is nevetni látszik.

Geesi kol buu dhintaa, fuleyna kun jeer.  
A bátor egyszere hal meg, a gyáva számtalanszor.

Ninkii qorrax kugu diley hoos kuuma jiido.  
Aki megöl tűz napon, nem húz árnyékba utána.

Hurdo iyo geeri waa wada dhasheen.  
Alvás és halál unokatestvérek.

In wax la dhalo waa gaashankii geerida.  
Halál ellen legjobb szülni.

Sidii god la qodey, sugid badanaa.  
A csapda nem fárad bele a várakozásba.

Geeri ka dib toobad wax matarto.  
Halál után minnek a büntetés.

Cudur cirro kulama sugo.  
A betegség nem vár addig, míg megőszülsz.

Willne muruq buu mujlyaa, wayeelne maskax.  
Fiatál ember az erejét fitogtatja, öreg ember a bölcsességét.

Noloshane gabar ha ku weheliso, geeri wiil ha ka horo.  
Egy fiam, ha meghaltam; egy lányom, míg élek.

Aar duqoobey, eydaa ka madeysata.  
Oroszlán, ha megöregszik, a kutyák kinevetik.

Aar dhintey eey nool baa dhaama.  
Jobb egy élő kutya, mint egy döglött oroszlán.

Mindidaba waqtigaa aftira.  
Még a kés is tompul a korral.

Hanti iyo hanti la'aanba xabaal waa loo simanyahay.  
Egy temetőben nyugszik gazdag és szegény.









Odey gar loo xilsaarey waa carrab ilko dhaxyaal.  
A bíró olyan, mint fogak közt a nyelv.

Dayintii gacantu bixisey lugtaad ku radisa.  
Amit kézzel adsz kölcsön, lábbal kell visszakeréni.

Diiq qeyliyey, isagaa dawaco u yeertey.  
Kakaskukorékolás a sakál jelzőpóznája.

Dadkii hillib ceyriin ku qeybsadey kuma doodaan mariqiisa.  
Aki el tudják osztani a húst egymás közt, azok nem veszekednek a levesen.

Beenaale markhaatigiisuu fogeeyaa.  
A hazug tanúi messze laknak.

Addoonsi cabsi buu ka abuurma.  
A veszély a félelmen keresztül tesz rabszolgájává.

Far haddaad qof ku fiiqdo, afarta kale isku beeg.  
Míg egy ujjal mutogatsz valakire, másik négy ujjad magadra mutat.

Foojignaasho fuleynimo ma aha.  
Az óvatosság nem gyávaság.

Min haddaad soo gasho, meeladayday lama noqdo.  
Ha idegen kunyhóba lépsz, tartsd vissza kíváncsiságod.

Macal cune soo bixo donee.  
Aki túl sokat eszik, soká nem titkolhatja.

Kelidicune kelidii buu dhintaa.  
Aki mindig egyedül eszik, halálára is egyedül marad.

Ilig bolol ah baa af qurmuya.  
Egy rossz fogtól az egész száj bűzlik.

Dab nin ku gubtey, dambas waa ka cabsada.  
Aki megégette magát, a hamutól is fél.

Dab shidan lama afuufo.  
Parázsló tüzet nem kell legyezni.

Nin daad qaaday, xunbo cuskay.  
Akit elsodort az ár, a habba is belekapaszkodik.

Nabar la filayey, naxdin ma leh.  
A félt csapás nem ijeszt meg.

Is-qariye ma qufaco.  
Aki bújik, ne köhögjön.

War iyo dab baa dabeyshaa qaada.  
A tüzet és a szót viszi a szél.

Ninkii Ilaah naceeb yahay wuxuu siiyaa afo dhibley ah.  
Akit Allah büntetni akar, rossz feleséget ad neki.

Gaf waxa u weyn gafafka dadka kale.  
Mások hibáit nagy betűkkel írják.

Miraha lafta leh iyo ruuxa amaanta badan isku si baa looga digtoonaadaa.  
A hízelgést és a magvas gyümölcsöt vigyázva élvezd.

-----  
A szomáli nyelvet 1972 óta hivatalosan a latin ábécé betűivel írják,  
de sorrendjük az arabot követi:  
, B, T, J, X, KH, D, R, S, SH, DH, C, G, F, Q, K, L, M, N, W, H, Y, A, E, I, O, U.

kettős magánhangzó = hosszú magánhangzó

Variációk és további közmondások szomáli nyelven (latin ábécérendbe szedve):

## Maahmaahyada iyo Oraahda Soomaaliyeed

Szomáli közmondások és szólások  
Proverbs and Sayings of the Somalis

Nudeenno (Links):

<http://www.somaliroots.com/maahmaah.htm>  
<https://web.archive.org/web/20091027114700/http://www.geocities.com/abdi68/images/maahmaaho.htm>  
<https://web.archive.org/web/20120819020756/http://shunuuf.tripod.com:80/maahmaah.html>  
[http://kapchits.narod.ru/main\\_en.htm](http://kapchits.narod.ru/main_en.htm)  
<http://web.archive.org/web/20000118014207/http://somalinet.com/Literature/prov.shtml>

Maahmaahda Qaybta "A" ka Kacda

1. Aadme la aragyaaba, dhib la arag.
2. Aan wada hadalno waa aan heshiino.
3. Aar qoyey dacawo la mood.
4. Abaal dad galaa badan, dad gudaase yar.
5. Abaal raaga rag baa leh, mid baaqdana haween baa leh, mid soo dhakhsadana xoolaa leh.
6. Abeesada taan sanqarta iyo tan aammusan, tan aamusana baa la qaatay.
7. Abeesana dhul u eki bay wax ku dishaa waadaadna dad u eki.
8. Abgaal calool la deguu leeyahay, ee cidhif la dego ma leh.
9. Abkeey dooli diloow, dad nool maas u dahaa.
10. Aburku inta aanu kugu tufin ayaa lagu tufaa.
11. Aburku intaanu kugu tufin, baa lagu tufaa.
12. Abuur iyo waano abuur baa horreysey.
13. Adduun i khatal.
14. Adduunyo ka kabo li'id, aakhirana u salaad li'id.
15. Adhi been wuu didaa beense ma dhutiyo.
16. Adhi jiri ma kala abaal waydo.
17. Adhi jiri xil bay wadaagtaa.
18. Adhi magantii ma barriiyo.
19. Adhi shidho laga daayo.
20. Adhi-jiri ma kala abaal weydo.
21. Adin waa la dhibaa, ilna waa la dhawraa.
22. Adoo nabad u balawaara, beloy kaalay lama yari.
23. Aduun wey ki amoo deey ogaaw.
24. Af aamusani marti ma sedo.
25. Af aanad aqooni aabahaa wasna waa kaa yeedhsiiyaa.
26. Af aanad lahayn ileen aamus lama dhaho.
27. Af aanad lahayn lama qabto.
28. Af ama reer aw mahdi ha ku hadlo ama lo' ha ku daaqdo.
29. Af daboolan dahab.
30. Af Daboolan, Dahab waaye.
31. Af hadlaaba aamus.
32. Af jabtay sideedii ma noqoto.



33. Af jooga looma adeego.
34. Af macaan gacan macaan baa dhaanta.
35. Af nooli waa hadlaa Eyna waa ciyaa.
36. Af noolina waa hadlaa eyna waa ciyaa.
37. Af waa kane, maxaa lagu aamaa.
38. Af wax cunay xishoo.
39. Afar gacmood abaar ka daran (Hunguri weyni waa cudur).
40. Afar layskuma daro: Waan guuri; Waan guursan; Geel baan qaadi; Geenyaan gadan.
41. Afar waa afar: Noloshu waa Niyad; Naftu waa qaali; Nacaybku waa olol; Nabsigu waa qaraar.
42. Af-ka nool abooto mudac.
43. Afkaad goojaamo kaga keentay kula hadal.
44. Afkaagoo ku xidha oon ku furin alle goo baa la yidhaahdaa.
45. Afkii dab yiri ma guban.
46. Afxumo nabad way kaa kaxaysaa colaadna waxba kaagama tarto.
47. Ag-joog, Ninkii xilo doonayowna Xamaro agjoog.
48. Alif kaa xumaaday Albaqra kaama haro.
49. Alla aamin ma iisho.
50. Alle watow wehel uma baahna.
51. Allow aqoon xumo hannagu caabin eexona hannaaga tegin.
52. Allow nin aan wax ogeyn ha cadaabin.
53. Ama afeef hore lahow ama adkaysi danbe.
54. Ama faro dufan leh ku qaad ama faro dac leh.
55. Ama waa la muuqdaa ama waa la maqanyahay.
56. Ammaan lama dhu-dhumiyo.
57. Ammaano cirkaa diiday, oo dhulkaa diiday, oo Aadmi baa qaatay.
58. Ammaano kugu raagtey inaad leedahay baad mooddaa.
59. Amxaar la arag yaaba ferenji xaaji.
60. Amxaaro madax gumac galay leedahaye madax hadal galo ma laha.
61. Aqal libaax lafo lagam waayo.
62. Aqoon la'aani waa iftiin la'aan.
63. Aqoon xumo abaar ka daran (qorsho xumo abaar ka daran).
64. Arin nin la toosan ayaa nin kale tuur la leh.
65. Aroos lagama raago, lagumana raago.
66. Arrad waa dan uskagse waa doqonniino.
67. Arrimo rag waa mudacyo afkood.
68. Arrin aan sidii futo riyaad la feydin, ma fayooabaato.
69. Arrin kaa tagtat Ahaa sooma celiso.
70. Arrin waa mid kugu soo booddiyo, mid kugu bariday.
71. Arrin xumo abaar ka daran.
72. Atoorku intiisuu guun ku yahay.
73. Awr awr wado iyo nin naagi waddi midna kaama leexdaan.
74. Awr kala guurtay uurar kala guurey baa ka xun.
75. Awrba awrka ka horreeya ayuu horraan-qaadkiisa leeyahay.
76. Awrka danbe awrka hore socodkiisuu leeyahay.
77. Ayax teg eedna reeb.
78. Ayaydaa taag darran iyadoon tabar lahayn bay dadka isku taagtaagi.

Maahmaahda Qaybta "B" ka Kacda

1. Baadi nin aan lahayn bay agjoogtaa.
2. Baahiyo qof kuu daran bay kuu geysaa.
3. Baareey guur, oo sixnigaagana la guur.
4. Baddu waa isku dhadhan.
5. Badhi mag ma laha.
6. Balaayo laba qad ha kuu jirto.
7. Balaayo madax la qabtay leedahaye minjo la qabto ma laha.
8. Balaayooy buulkaagaa laga galaa.
9. Ballan habeenimo, jarmaado subax buu leeyahay.
10. Ballaysin bir ka adag.
11. Ban waraabiyo gaala baqataba baraa la helaa.
12. Bannaankaba arkaayow maxaa babac ku saaraaya.
13. Bannaankiis mare maradiisa geed ma qabsado.
14. Baqal fardo la miratay dhigood bay is moodaa.
15. Barasho horteed dad ha nicin.
16. Barasho horteed ha i nicin.
17. Barasho u yeelo geedkaad cugsan doonto.
18. Bari waaga mooyee wax san kama yimaadaan.
19. Barooriba buulkeeday ku hartaa.
20. Bartii yaqaan, bari uma korodho.
21. Bartii yaqaannbar xoolaad kuma korodho.
22. Baruur qudhuntay baa baruuro badan qudhmisa.

23. Baruuuro sabool, badhaadhaa leh.
24. Baryo badan iyo bukaan badanba waa laysku nacaa.
25. Baryo iyo is daluuc layskuma daro.
26. Basari buulkeeda bayaayo waaye.
27. Baso waa baso si kastoo loo subko.
28. Bawdo rag, maalinba midbaa qaawan.
29. Beec-mushtar bilowgiis bur iyo bajiye waaye.
30. Been doode been buu dhaartaa.
31. Been fakatay runi ma gaadho.
32. Beeni raad ma leh.
33. Beentaada hore runtaada danbay u xuntahay.
34. Beentaada hore, runtaada dambey dishaa.
35. Beentaada hore, runtaada danbey u daran tahay.
36. Beer wax dhalow ba'.
37. Beerka jecli, xaydha jecli.
38. Belaayo aanad guriga keensan banana kaama raacdo.
39. Belaayo guur bay ku tiraahdaa ama guurso.
40. Belaayo hor la qabtay leedahay ee dabo la qabto ma leh.
41. Belaayo kaa sii jeeda layskuma soo jeedsho.
42. Belo markay adiga kaa maqan tahay, qayrkaa bay ku maqan tahay.
43. Bidaari sibiq bay kugu gashaa.
44. Bilaysini Bir ka adag.
45. Billiliqo doon waa nabad diid.
46. Bil-saddex reerkaagana waa kaa kaxaysaa, reer kalena kuuma geyso.
47. Bir baa bir goysa.
48. Birta adag dab ayaa lagu jilciyaa.
49. Bisayl iyo ceedhiin waxa u dhexeeya waa yac-yacood.
50. Bisqin rag bay kuu gaysaa ragse kaama celiso.
51. Biya sar tegey waa la sugayaa.
52. Biyahaan fiiqsi loo liqin, iyo hadalkaan fiirsi loo oran feerahay wax yeelaan.
53. Biyo ay horotood dhooqo tahay, dabadooda maxaad mooday.
54. Biyo gorore oo meel godan bay isugu tageen.
55. Biyo meel godan bay isugu tagaan.
56. Biyo sacabbadaadaa looga dherгаа.
57. Biyo socdaa biyo fadhiyey kiciyaan.
58. Boqol sano oo dawlad xumo ah, hal habeen oo dawlad la'aana baa xun.
59. Boraan hadimo ha qodin ku dhici doontaa mooyee.
60. Buubaal biyaha korkiisa saran buu ka didaa.
61. Buur caws ah oo biyo ku agyaal baadi doonyoo biciidkuba waa.
62. Buurta Saw iyo Sogsogley iyo Samow Boorame.

#### Maahmaahda Qaybta "C" ka Kacda

1. Caana daatay qabasho ma leh.
2. Caano baqay haddaad aragto, waa bi'iso naagood.
3. Caano Jiilaal canba canbid.
4. Caano yar iyo ciidan yarba marka la waayo ayaa la tebaa.
5. Caasigaa iridkaaga ma mooga, baarri dadow dad kuuma noqdo.
6. Cabaabiba cadaab bay ka subxaanalaysataa.
7. Cadawgaa looma taahee, tun ku adkay.
8. Cadho walaal waa la bariyaa (waa loo dulqaataa walaalkaa).
9. Cadku ceeji, xil iyo geeriba kuu dil.
10. Calafkaa, nin ku rabaa baa haya.
11. Caleen qudhac calool geel ma buuxiso.
12. Caleen qudhac calool geel waxba kama tarto.
13. Cali noolba wax sii.
14. Calool adayg waa illaahay wehelkii.
15. Calool rag waa webi xagaa.
16. Canaan ka yaab ceesaan ma doojo(waa lagu canaanan dantaada looma seego).
17. Canaan ka yaab reer ma doojo.
18. Canbe laf baa ku jirta.
19. Canjeero siday u kala koreysaa loo cunaa.
20. Caqli gaaliyo indho quraanjo lama arko.
21. Caqli: Dugaag sankuu ka galay; Xoolo, sankuu ka galay; Rag, xabadkuu ka galay; Naago, indhuu ka gala
22. Car faruuroow foori gaalee?
23. Carab iyo ilkaa cid isugu dhaw iyana weeys qaniinaan.
24. Carab iyo labadiisa daan baa isugu dhaw iyana way is qaniinaan.
25. Carab loaad caws looma tilmaamo.
26. Caro walaal waa la bariyaa (subax baa lala sugaa).
27. Carraabo, fadhaa quusiyey.
28. Carrab dalab leh waa la gartaa, uur dadbanse lama garto.

## 29. Carruurey cayntaa ba' day.

30. Carruuri kor cabsooday leedahaye, kal cabsooda ma leh.
31. Carruurta mulaca cayaar cayaar bay u dishaa, isagana waa u qur gooyo.
32. Caruur gaalana ma aha muslimna ma aha ee waa kii lagu daraa.
33. Caruuri waa ciil laga waynaado.
34. Casaan qurux kama qatana.
35. Casarkii wixii kugu dhacaa cishihii lagugu caayaa.
36. Ceeb looma dhinto, cara lalama qarxo, cayna looma dhaawacmo.
37. Ceebtaaday kow ogtahay, kun looma sheego.
38. Ceel biyo lihi ma foga.
39. Ceel dad liqa, ul baa lagu dayaa.
40. Ceesaan ninkii weyddiinteda kugu dhiba kaxaynteedaa lagu dhibaa.
41. Ceesaantii arigeeda diidda orgi shisheeyaa saarta (fuula, u baxa ama ka qabsada).
42. Cid wax kusiiisa wax badan baad aragtaa, cid kla talisase wax yar.
43. Cidlo ciirsi m leh.
44. Ciirtaa dhamaa, ceebtaada yaqaan.
45. Ciise socod kuma laabna, abeesona samir kuma laabna.
46. Cirmigaagoo dheeraadaa geel dhalayana waa ku tusaa.
47. Ciyaar baa dhab u gadoonta.
48. Ciyi waa ka beryey.
49. Ciyigii waa ka beryey qofkii cunay baa ka liita.
50. Ciyowga habeen dhawaaqay wax uu ka cawduu dareemay.
51. Col hortii baa hub la samaystaa.
52. Col iyo abaar cagahaagaa lagaga baxaa.
53. Col iyo nabad mid baa caynka lagu xejiyaa.
54. Col ku galay cabsi kugu reeb.
55. Col naago ka kacay iyo cadho norig ka koday midna ma sahal kuma qaboobo.
56. Colka wadhaf ma lagu dayey.
57. Colkaa ma dhamaadee ka kuu xigo ha u danbeeyo.
58. Cudud caano gaabsheen cagaar ma korsho.
59. Culimo dad u eki bay kugu dishaa, abeesona dhul u eki.
60. Cuntadaan gacantaada ku jirin iyo afkaagu way kala raagaan.

## Maahmaahda Qaybta "D" ka Kacda

1. Daacadi ma hungowdo.
2. Daahdaahow hortiiis dafo waaye (Arrin degdeg u baahan lagama daaho sida heblaayo aad ogayd ooy hebel.
3. Daawo tiro wax kuma tarto.
4. Dab aan ku gubin kulaylkiisa ma ogid.
5. Dab ama hadal baa lagu bakhtiiyaa ama biyo.
6. Dab iyo xanuun meel ma wada fadhiistaan.
7. Dab munaafaq shiday baa duul dhan guba.
8. Dabaan kuleelkiisa la arag danbaskiisa lagama leexdo.
9. Dabada iiga qor anigaa durugsan doonee (Ma dhiirrado nin aan garab wax lagula dhisayni).
10. Dabagaale timir gaari waayey qaraara buu yiraahda'.
11. Dabalaay gooji ama ha goojin geela gu'ga dhalay uun baa lagugu tirin.
12. Dabeecad xuma dad kaa saartay.
13. Dabeecaddu diinta waa ka badh.
14. Dabkii baxayaa dab lagu qabsadaa.
15. Dacartuba mar bay malab dhashaa.
16. Dacas iyo dameeraba lama kala laha.
17. Dacas kaa wayni dhiiqaday kugu farjiyaan.
18. Dacawadii tallaabada nebiga ku dayatay, teediina ka tagtay tu kalena gaari weydey.
19. Dacawo duul-duul badan af libaaxeey dalaq dhahdaa.
20. Dad iyo weel godanba waa la badsadaa (weelka godan biyahaa ku urura).
21. Dad kaa badan iyo biyo kaa badanba way ku hanfiyaan.
22. Dad wax ugu liita ma tashe ma toshe ma tashiishe.
23. Dad wax yar tare ma ahee, wax ma tare ma leh.
24. Dad waxa ugu muran badan jaxar iyo jaahil.
25. Dad waxa yaqaan nin tuugsaday iyo nin u taliyey.
26. Dad waxaa yqaan nin tuugay iyo nin u taliyey.
27. Dadku hadalkay isku afgartaan xooluhuna urta.
28. Dadqal looma gurguurto.
29. Dagaal qofbaa ku dhintee qof kuma dhasho.
30. Dagaal wiil kuma dhashee, wiilbaa ku dhinta.
31. Dal aqoon la'aan waa la habaabaa, dad aqoon la'aana waa la qadaa.
32. Daleel marow maradiis geed ma daarow.
33. Dameer dhaan raac.
34. Dameer waa dameer sidii goodirkaba haw boodee.
35. Dameeraha Adari qofkii oodda ka qaadaa aroorsa.
36. Dameeraha Awdal ninkii ooda ka rogaa arroorsha.

37. Dameeraha ta ugu xun baa ugu haraati kulul.
38. Dameeraha ta ugu yar baa ugu biqlo badan.
39. Dameeri dhaan raacday.
40. Dameeri isku hallayn bay hooyadeed dabada uga nuugtaa.
41. Dameero awdalan ninkii ooda ka qaadaa arooriya.
42. Dameertu geel-didiska khuruf-khuruftay kaga dartay.
43. Dameertu inta aanay cida baran ayey dhuusada barataa.
44. Dameertu isku halayn bay hooyadeed dabada uga nuugtaa.
45. Dameertu ma hadhsato ilmaheedana ma hadhiso.
46. Dammeeraley Dad la xeer maaha.
47. Dan iyo xarrago is weyday.
48. Dan layskuma naco.
49. Dani waa seeto.
50. Dantaada derin karkaranna waa loogu seexdaa.
51. Dantaada iyo madaxaaga midna lagama boodo.
52. Dantaadana, maqaar eybaa loogu seexdaa.
53. Dantii mooge, maro duuga ka liitee.
54. Dantu ceebba ma lahee dadkuun baysku nacaya.
55. Darandoorriyaaba naas-naasi (Nin ordaaba istaag.)
56. Dardaaran caweysin kallah arooryaad buu leeyahay. (Arrin la qorsheeyey meel laga bilaaboayey leedahay.)
57. Dardaaran waa inta xayga la yahay.
58. Dawaco geel ma cunto.
59. Dawaco meeshay macal idood ku baratay, macaluul ugu bakhtidaa.
60. Dawarsato dariiqay ku collowdaa.
61. Deero waa dal maddays.
62. Deriskaa dagaalkaaga rabaa, dooradaada cessaas ku dhahaa.
63. Deriskaaskaa marna ku dayo marna ku diin.
64. Dhabada yari dhabada wayn bay kugu ridaa.
65. Dhac dushii laguma wada hadlo.
66. Dhadhan shaa waalan dhergaana ka sii daran.
67. Dhagar qabe dhulkaa u dhaq-dhaqaaqa.
68. Dhagax meel dhow buu ku dhacaa, hadalna meel dheer.
69. Dhagax tuujin iyo taabasho waa isugu mid.
70. Dhalaan dheelaa baradi, dhusuntaa far koo galiyee?
71. Dhalaan dheelaa baradi, dhusuntaa far koo galiyee = Dhalaan (caruur, ilmo, ubad) ciyaarta bartay dabadoo
72. Dhalaan qayladu waa qaboonada.
73. Dhaliili dhaban bay ku taal.
74. Dhalinyaro dhubuq dhubuq hore dhabana hays danbay leedahay.
75. Dhallaan dhargay fartaa loo lulaa (way iska qoslayaan).
76. Dhallaan qayladii waa qaboonada.
77. Dhar kaa dheer dhaxan kaama reebo.
78. Dhaxal gorayo dhabad baa leh.
79. Dhaxal goroyo dhebed baa iska leh.
80. Dhedo roob noqon weydey.
81. Dheere iyo gabane un baa jiree, Dhuubane majiro.
82. Dheerow ii gaabow yaa jaree, dhuubow ma jaro.
83. Dheg haddii la jaro daloolkaa hara.
84. Dheg wax xun maqlaysaa wax wacan ma weriso.
85. Dhegta hadii la gooyo daloolkaa hadha.
86. Dheriga karkaa maxaa ka keenay, kulayl weeye.
87. Dhib lagula qabo dhib ma eh.
88. Dhicisku inta mindida loo soo siduu bakhtiyaa.
89. Dhidar xabaalo qod bartay qudhin buu uga dhacaa.
90. Dhiig islaan ma qarsoomo.
91. Dhiil maran iyo dhiil buuxa la iskuma dhufto (Wax aan isu qalmi la isma dhaafsado).
92. Dhilaa la waaniyey markaasay tidhi ii dhakhsada rag bay sugayee.
93. Dhilllo, intaadan dhillo oran bay dhillo ku tiraahdaa.
94. Dhilo gacatay mar horey ku nabad gashay.
95. Dhoofaa kaa dhimay! (bal tan ka warran, ma run baa?)
96. Dhoofaa kaa dhimay.
97. Dhool bari ka soo kacaa dhaan loo nageeyaa.
98. Dhubuq-dhubuq hore dhabanahays dambey leedahay.
99. Dhur waa la tegis bartay ka ridistu waa ku ceeb.
100. Dhurwaa dhoomo laguma rarto.
101. Dhurwaabaa lagu yidhi fool xumadaa, markaasuu yidhi walaalkay weerana ma aragteen.
102. Dhuumashada dhabarku muqdo dhuumasho ma aha.
103. Dib u gurasho dib bay kuu dhigtaa.
104. Dibi hooyo xumi hore uma koro.
105. Dibi hooyo xumi korme ma noqdo.
106. Dibi hooyo xumi, hore ma noqdo.
107. Dibi, bay waw dhutiya.
108. Diidiink weelshee deymoodaa ka koriyee ma danbar manuujiyaaw = Diinku ubadkiisa eegmaduu ku

Koriyaa.

109. Dix dhaaxood dhagax ka waa, hayeesa hangool ka waa.
110. Dixrigu(duqsigu) dantiisuu qudhunka ugu jiraa.
111. Doc ka yeedh iyo dameerkaba daankaa la jebiyaa.
112. Doofaarka ficil la'aan baa loo cadaabaa.
113. Dooro hadey hal waddo iyo hadey toban waddo Kurug, Kurug ma Dhaafeeyso...
114. Dooro hadey hal waddo iyo hadey toban waddo kurug, kurug ma dhaafeeyso.
115. Dooro qoor qabasho biyo kuma cabto.
116. Dooro xaarka way wada cuntaa, af-tirashadeyse isku dhaantaa.
117. Doqon alle bariday xeradeeday ka aragtay.
118. Doqon dib bay wax ka garataa.
119. Doqon ha u gargaarin hana gargaarsan.
120. Doqon iyo habeen baa madaw.
121. Doqon milantay iyo geesi damac bartay dhexdoodaa miidaamo ka hacdaa.
122. Doqon nebi Muusaa habaaray.
123. Doqon qaddar alla taqaanna qulucdaada looma dhiibto.
124. Doqon sokeeye maaha.
125. Doqoneey dabkaa ba.
126. Doqoni amaanay lahayn bay u rixisaa.
127. Doqoni cad ciid loogu riday cay bay mooddaa.
128. Doqoni calaf ma leh.
129. Doqoni haddii nla xifaaltamo in la is diriray bay mooddaa.
130. Doqoni hooslis bay had mooddaa.
131. Doqoni meeshii la isku diriray uun bay ogeyd, meeshii lagu heshiye sema oga.
132. Doqoni qiiq kama kacdee daamankay meer meerisaa.
133. Doqoni saaf carro loogu riday, sad bursiinyo ma mooddo.
134. Doqoni sokeeye ma aha.
135. Doqoni waxay leedahay laba iyo toban indhood, hal mid waxay ku aragtaa.
136. Doqoni xarigga lagu xiri xusulladay ku sidataa.
137. Doqoni xin mooyiye, xisaab ma oga.
138. Doqoniino waa shil.
139. Doqonkii lumay oo la soo helay wuxuu yiri; "Maxaa la iiga farxi berriba waan lumiye.
140. Doqonta usha agteedaa lagu dhuftaa haday garan waydana goshaa oo geshaa.
141. Doqontu afka xanbay ku sidaa ishana xil.
142. Doqontu hadalkay dib u gocotaa.
143. Doqontu marka la ficil tamayo in laka tagayo ayey mooddaa.
144. Doqontu xeerna ma hoyso, xoolana ma hoyso.
145. Dudumo dheeraataa dhulkuun bay ku noqotaa.
146. Dudun dareen ii dugsasho inis ki dartooy = Dudun dareen iyo dugsasho,ha iskugudarin.
147. Dudun dareen ii dugsashu inis ki dartooy.
148. Dukhsi biyo ku dabaal bartay fuud buu ku bakhtiyaa.
149. Dukhsi dantiisuu dumurka (qudhunka) ugu jiraa.
150. Dukhsi dantiisuu dumurka ugu jiraa.
151. Dukulush timir deerii waayi Kharaaraa tuf in erre?
152. Dul qaadasho yey noqon tii dibiga.
153. Dumaal ni ka xishooday kama ilmo dhalo.
154. Dumar iyo dheri toona yar yaraysi malaha.
155. Dumar yaryaraysi male.
156. Dumarka been baa lagu soo xero geliyaa runa waa lagu dhaqaa.
157. Duqsi, caanuu ku dabaal bartaa fuudbuuse ku gubtaa.
158. Durduro geel baa ku jaba.
159. Durduro waxarood xanan(qodax) bay kula gashaa.

Maahmaahda Qaybta "E" ka Kacda

1. Erray nimaan dhaafin odday ma dhalin.
2. Ey is cunaysaa waraabe iskama celiso.
3. Eydin geel kolba waa ninkii ku danbeeya.
4. Eygii oo laf diiday ma noola.

Maahmaahda Qaybta "F" ka Kacda

1. Faan badan iyo faq badaniba ma wacna.
2. Faanoole fari kama qodna.
3. Fadhi iyo fuud yicibeed laysku waa.
4. Falaadhi gilgilasho kaagama godo.
5. Fallaartii cirka loo ganay cid kastoy filo.
6. Far bugtaa, Faro ka dheer.
7. Far iyo meel bugtaa is og.
8. Far kaliyihii waji ma maydho.

9. Far keliya Fool ma dhaqdo.
10. Faras aanad lahayn fuul matiisa futaqaradh baa laga qaadaa.
11. Fardaha dheereeyaa Fagaarahay isku arkaan.
12. Fardo laysu hayo maxaa laysugu faan.
13. Farihii dufan leh ayaa wax duuga.
14. Faro ka ciyaar dabo ka ciyaar baa dhaanta.
15. Farsamo xumo, futada cankeeday ku goysaa.
16. Faruuroow maxaa berbera ku geeeyey? Dee faduul!
17. Fulay hooyadii ma goblanto.
18. Fulay wax ka wadne weyn.
19. Fulay wax ka qoryo badan.
20. Fullaw guuli kuu dhawaydaa.
21. Futo iyo dhul isma huraan.

#### Maahmaahda Qaybta "G" ka Kacda

1. Gaal dil gartiisana sii.
2. Gaashaan qaad ma anbado.
3. Gabadh nin dhali karaa dhiqi kara.
4. Gabadha dheg-dameer in leeg baa ku dansanta wiilkana in til leeg baa ku darsanta.
5. Gabadhi waa meel xun joog.
6. Gacani waa miskiin.
7. Gacantaadu hadday dhudhub gasho, lagama dhuftee waa laga dhirindhiriyaa.
8. Gacantii oodan goyn karin, waa la shumiyaa?
9. Gacmo wada jirbay wax ku goyn karaan.
10. Gadal gadaal geed looma koro.
11. Gadhba gadhbaa la tusaa.
12. Gar dabadeed, guu-guu (gunuunuc) baan nacay.
13. Gar waa loo wada islaam.
14. Gardarraa ma guulaysto.
15. Gardarro looma garbo yeelo.
16. Gari laahay bay taqaan.
17. Gari laba nin kama wada qosliso.
18. Gaws iyo gustoona layskuma ag dhaqdhaqaaajiyo.
19. Geed joog gartii waa yaqaan, laga dhimayna dhaxalkii waa yaqaan.
20. Geed walba in gubtaa, waa hoos taal.
21. Geel carruuri qaaday ma foga.
22. Geel caruuri qaaday ma foga.
23. Geel darreeray nin ka dayrshay ma awliya allaa.
24. Geel indho kuul muxuu ka kasaa?
25. Geel laba jir soo wada mar.
26. Geel soddon qaday, saddex kuma dari waayo.
27. Geeli waa geel, wixii gooyaana waa geel.
28. Geel-jire isagooy ushu u goantahay ayuu xaggeen ka goostaa ku yidhaa.
29. Geeljire, geela waa wada jirtaa, waana kala jirtaa.
30. Geelow geed walba daaqdaye, markaad ciin daaqdaa lagu yaabaa.
31. Geeri nimaan aqoon iyo geel jiray ku wanaagsantahay.
32. Geeriyu nin aadan aqoonin iyo geeljiray ku roomntahay.
33. Gees loaad kulayl kaa lagu jaraa.
34. Gees lo'aad kulaylkaa lagu gooyaa.
35. Geesi allaahay ma xilo.
36. Geesi, alle ma xidho.
37. Gobanimo waa joome.
38. God hadimo ha qodin, haddaad qoddana ha dheerayn, ku dhici doontaana ma ogid.
39. God mar ku asturay xumaantiisa lama sheeg sheego.
40. Gorayo la hub sayoo haad bay noqotay.
41. Gorgor, haadda ka weyn.
42. Gorgortan saaxiib iyo walaal toona ma yaqaan.
43. Gudineey ima goyseen, haddaan badhkay kugu jirin.
44. Gudini geed ma goyseen, haddaan geed kale ku goyn.
45. Gumur uraasa, weyne gurudee (gumur wey urtaa waana lagurtaa).
46. Gurbaan garabkaaga ha kuugu jiro ama gacalkaa hakuu hayo.
47. Guur marka hore waa sino dhuuban yahay, marka dambena waa sino ballaaran ahay.
48. Guursato loo galmoon og.

#### Maahmaahda Qaybta "H" ka Kacda

1. Haad habeen kacay waxbaa kiciyey.
2. Haani guntay ka tolantaa.
3. Habaar waalid ma hadho.

4. Habar baas inan baas bay ahayd.
5. Habar caal weydey durey bay hafartaa.
6. Habar dhali wayday aleelo ku waalatay.
7. Habar fadhida legdini wax uga fudud.
8. Habar Jeclo, hadalka dib bay u gocotaa.
9. Habar roob hayo, ta kalena inuu hayey modaa.
10. Habeen ciidan maaha.
11. Habeenkii hoos baa loo hadlaa maalintiina hareera haa layska eegaa.
12. Hadal aan fiiro loo odhani wuu kula fogaadaa, caano aan fiiqsi loo dhamina feedhahay wax yeelaan.
13. Hadal badani haan ma buuxsho.
14. Hadal hadal kama dheera.
15. Hadal intaadan buu ammaan yahay.
16. Hadal iyo hablaba duco la'aan bay tarmaan.
17. Hadal iyo hilibaba kala qalan.
18. Hadal lama wadaagee caanaa la wadaagaa.
19. Hadal nin badiyeyna ma dhamayn nin yareeyeyna waxba kama tegin.
20. Hadal nin badiyeyna ma wada odhan, nin yarreeyeyna kama wad tegin.
21. Hadal nin si u yiri, ninna si u qaaday.
22. Hadal tuurtuur kuma sama.
23. Hadal waa dheh iyo dhagayso.
24. Hadal waa la kala odhan og yahay illaahayna waa la kala bariyi og yahay.
25. Hadal waa margi.
26. Hadal waa mergi hadba meel u jiidma.
27. Hadal waayeel waa guudmar. / Hadal yar iyo hawl badan.
28. Hadalaw nin si kuu yidhi hawraarayna ninba si kuu qaaday.
29. Hadalka kiisa kulul iyo kiisa qaboobi meel buu isugu tagaa.
30. Hadalka wanaagsani waa sadaqo.
31. Hadalku intuu uurkaaga ku jiro ayuu amaanadaa yahay.
32. Hadalku intuu uurkaaga ku jiro ayuu ammaano yahay.
33. Hadalna sii dhehbaa diley hanbana sii hudhbaa dishay.
34. Haday fooli timaado gudo qarsiimo reeban.
35. Hadba sidii loo jabaa loo dhitiyaa.
36. Haddaad been sheegayso been run u eeg sheeg.
37. Haddaad hungurooto waa la hadlaa oo habaa la dhisaa wax laug helo.
38. Haddaad tagto meel lagu il laayahay ishaa layska ridaa.
39. Haddaan sacabka xeeli ku jiran, maxaa habeenkii loo tumaa.
40. Hadday curaddii durdurisay aaran maxaad moodday.
41. Hadday degdegsiyo door dhalaan, kaadsiiyana kiiish lacageey dhalaan.
42. Hadday tubaako, faa'iido leedahay Habargidir baa liqi lahayd.
43. Haddii aan la kala roonaan roob ma dao.
44. Haddii uu deg degsiinyo door dhalo raagsiin yuhuna kiish lacaguu dhalaan.
45. Haddii lagu sheego waa lays sheelaa, haddii lagu sheelana waa lays sheegaa.
46. Haddii aad dhimanayso dhareerkaa layska duwaa.
47. Hal diidaysaa geed ay ku xoqato ma weydo.
48. Hal libaax arkaysaa ma godlato.
49. Hal libaax arkaysaa ma godlato.
50. Hal maqaarka diidaysaa daldalool bay ka eegtaa.
51. Haliba wiilkay korisaa, wedkeeda leh.
52. Halmaan hadal kuma jiro.
53. Hamba soor ma eh.
54. Hangaraarac lug uma dhutiyo.
55. Harag sagaaro iiga kac ma ahee iiga durug ma leh.
56. Hasha naasa adag iyo weedha (hadalka) maxaa kulmiyey.
57. Hashu ragaadka, maysku eryeysaa, mise wayska bixinaysaa.
58. Hawli jid caddeysay.
59. Hawo iyo hoos galbeed labadaba lama gaadho.
60. Heeraa wan ma eh?
61. Heesta geelu waa kala horreysaa.
62. Hilib beer laga dooray waa weyd.
63. Hilib hal dukhsi ayaa qudhmiya.
64. Hillaac biyihisuu muujiyaa.
65. Hoonbaro libaax bay soo wadaa.
66. Hooyadii ka guure habar yartii kuma negaado.
67. Hubkaaga iyo hayinkaaga, midna laguma hodmo.
68. Hubsiiimo hal baa la siistaa.
69. Hunguri wax ka weyn la mariyaa wuu dillaacaa.
70. Hunguri weyni kuunto weyni baa laga qaadaa.
71. Hunnu hunnu hadal maaha, himbiriirsi arag ma aha.
72. Hurdo cagahay ka bilaabataa.
73. Hurdo habar ma koriso.

#### Maahmaahda Qaybta "I" ka Kacda

1. Ibtilyasan ayaa belaayo tilmaanta.
2. II ibtilaysan ayaa balaayo tilmaanta.
3. Illeyn doqoni qiiq kama kacdee daamankey meer meerisaa.
4. In habari gasho, hali ma qaado.
5. Inantay hooyadeed hadhuudhka tuntaa iyana haadintay barataa.
6. Inantii hooyadeed hadhuudhka tuntaa, iyana hufkiyo haadiskay barataa.
7. Indho is jecel isma eegi karaan.
8. Inneen daaman nool ma daalaan, oo dad baan nahay kaama daayaan.
9. Inta aanad falin ka fiirso.
10. Inta gaari la doon-doonayo, ayaa goombaar wiilkeedu ciidamiyaa.
11. Inta jiillaal loo adkaysto, jir looma adkeysto.
12. Intaadan falin ka fiirso.
13. Intii orod jirey, kuftinna way jirtey.
14. Irrid af ma daboole ee ood baa daboosha.
15. Ishaadaa kuu macalin ah.
16. Ishaadu waa kula da' dhegtaaduna way kaa da'wayn tahay.
17. Ishaaduna waa kula fil, dhegtaaduna way kaa weyntahay.
18. Ishiisa laga gartaa, ushiisa lagu tumaa.
19. Isla weyn, dooro weyn.
20. Isma hubsato aroorkeeda ka mashxaradaa la yidhaahdaa.
21. Isma'og aqalkiibay aslaysaa.
22. Isu qabe aan loo qabin.

#### Maahmaahda Qaybta "J" ka Kacda

1. Jacayl biri ma gawso.
2. Jacayl Biri ma goyso Biyana kaama maydhaan.
3. Jidh qalaad waa dhul qalaad.
4. Jiid aan ku jiidee waa gacmo daalis.
5. Jinni, Ninkii keenaa bixiya.

#### Maahmaahda Qaybta "K" ka Kacda

1. Kaadi badane waa loo gogol badiyaa.
2. Kab xume ma hadhee kab laawaa hadha.
3. Kaftan iyo kaadi baa laysku cadaaba.
4. Karis xun iyana ku wax la'.
5. Kelyo nimaan lahayn bay kaadiyi dishaa.
6. Kibir waa lagu kufaa.
7. Kibir wuxu kaa saaraa hadhka meelse kuma geeyo.
8. Kibiraw kab iga xoor faanawna far iga jabi.
9. Kitaab gurigiisii loo diiday, sayax Illaah baa baday.
10. Kitaab meelaan lagu fasirayn laguma furfuro.
11. Kolka waylaha la helo ayaa loodana la maalaa.
12. Kuftin jillib iyo habaar waalid midina sahal kuma hadho.

#### Maahmaahda Qaybta "L" ka Kacda

1. La jiiifiyaana bannaan, la joojiyaana bannaan.
2. Laabtu low ma aha hadba la laalaabi karo.
3. Laba layskuma daro: bidaar iyo timo, baryo iyo ad-adayg.
4. Laba qaawan isma qaaddo.
5. Laba tallaabo dhexdood baa talo ka dhalataa. Laba u la.
6. Labaatan jir intuu geed ka booduu talo ka boodaa.
7. Labadii qaydhin ku qaybsatay bisayl iskuma cawrido.
8. Labadii xaqdaro ku heshiisa xaqay ku diriraan.
9. Labo bukta ma is baaniyaan.
10. Labo qaawani isma qaado.
11. Lacagina lacag bay dhashaa injirina qindhicil.
12. Laf jabtay sideedii ma noqoto.
13. Lafo geel iyagaa laysku jebshaa.
14. Lama gano falaadh kugu soo noqon doonta.
15. Lama huraan waa caws jiillaal.
16. Lax gawracan maqaarsiib kuma xanuunsato.
17. Laxi shilalkay is dhigtaa lagu qalaa.
18. Layligu kasha biyihisa ku jiruu ka didaa.



19. Libaax aan dhiig dhadhaminini habeen ma ciyo.
20. Libaax deeqi ka gurxamisay.
21. Libaax intay bulbushu ku taal, bahal ma cuno.
22. Libaax lab god lagama kiciyo.
23. Libaax nin aan aqoon baa lax ka rida.
24. Libaax nin ganay iyo nin galadayba og.
25. Lixdan jir laguma helo qiimigaad laba jirkaa wayday.
26. Loogow lagu minan fadhiyee.
27. Lugtii jeeniga dhaaftaa way jabtaa.
28. Luqun dheeraatay madax ma dhaafto.
29. Luuq luuq maraw laasim laamiguu iman.

#### Maahmaahda Qaybta "M" ka Kacda

1. Ma ciil sokeeyaa ku haya, mise ciddi hoosteedaa lagaa hayaa.
2. Ma maahmaahde waa loo maahmaahaa.
3. Ma nimaan wax aqoon baad wax la qaybsataa, mise baddaasaad dhurtaa.
4. Ma taagtaa baad guurtaa, mise taako-taako.
5. Ma waxaad yeeshaa, wax naftaada u fiican oo wiilkaaga u xun, mise wax naftaada u xun oo wiilkaaga u fiican.
6. Maal yar iimaankaa lagu qabaa.
7. Maalinkii intay ishaada gaadhaa la hadlaa, habeenkiina inta gacantaada gaadho.
8. Marna taagtaa marna tamartaa.
9. Madax meel ka sarraysa oo la taabtaa ma jirto.
10. Madax muuqda iyo mindi saawira midna lagama samro.
11. Madheyti ii Moora gaabey lan maal qaboo dagee?
12. Majeerteenku wuxuu naagaha ugu tagaa naag danbe arki maysid,
13. Mallay intaas dufin aa la kariyaa.
14. Mallay maanyo ku jiro dheri looma saarto.
15. Manjo dhooqo leh, kuwo dhaqanaa ka roon.
16. Manjo dhooqo leh, marba mid baa la siibaa.
17. Mar i dage alla ha dago, mar labaadse anays dagay.
18. Marba sidaad u jabtaa loo dhutiya.
19. Mareexaan ma ahee waa ma riixmaan.
20. Marna taagtaa marna tamartaa.
21. Maroodi takarta saaran ma arkee, ta kaluu arkaa. / Maroodigu takarta ku taagan ma arkee ta ka kale ku taagan buu arkaa.
22. Martidu marka hore reerkaa ka naxa marka dambena iyadaa kala naxda.
23. Masayr waddo ma leh.
24. Matag meeshaad doonayso kuguma simo.
25. Maxay ka nuugtaa ama ku nuugtaa, bushmo iyo naaso midna maleh.
26. Mayd kee baa ugu danbeeyey? kaa la sii sido.
27. Meel aar ka kacay atoor fadhfadhiisay.
28. Meel caws lihi abaar maaha.
29. Meel hoo doonaysa hadal wax kama taro.
30. Meel hoo u baahan hadal wax kama taro.
31. Meelaad ku dhashay, waa meelaad ku dhimatay.
32. Meelaad madaxeeda tahay, manjo lama noqdo.
33. Meeshaad ku qubaysataa lagu qalalsadaa.
34. Meeshii cir laga filayey ceeryaamo ka timi.
35. Midgaantu intay gude kale fadhayso ayaa keedu qudhmaa.
36. Midho berde duuduub baa lagu liqaa.
37. Midho geed saaran, kuwo guntiga ku jira looma qubo.
38. Midho guntiga kuugu jira looma daadsho midho geed saran.
39. Midho kaa fog baa qadhaadh lagu tilmaamaa.
40. Midiidin la'aan waa la midgoobaa.
41. Milil hoostii lama dhayo, haddii la dhayana qudhun baa looga dhacaa.
42. Mindi aad u af badan gacantii lahayd bay goysaa.
43. Mindidii qooqdaa dib bay u qaddaa.
44. Mindidu haddii aan meel la dhigin ma mirirto.
45. Mira daray duuduubkaa lagu liqaa.
46. Miro guntiga ku jira miro geed saaran looma daadsho..
47. Misbax minankaga u mugdi ah, minan dadow ma loogu nureyo?
48. Mrkhaatina marag baa la dhigtaa masaajidna dhagax.
49. Mugdi, arlaada geed ii goduh?
50. Mukulaal minankeeda joogtaa miciyo libaax bay leedahay.
51. Mukulaal minankeedii joogtaa miciya aar bay leedahay.
52. Mukulaashu dooliga danteeday u dabataa.
53. Mulac caruuri qabatay isna waa ku qudhgooyo iyana waa ku ciyaayir ciyaayir.
54. Mulac, dilistiis isaga waw qudh gooyo, carruurtana waw cayaayir.
55. Muruqa laba suulle ninba si ku ah.



69. Nin faash wataa xaabo ma waayo.
70. Nin fadhiya, looma saro joogsado.
71. Nin faruurani ma fooryo.
72. Nin gu kaa wayn garaad kaa wayn.
73. Nin hadduu isukaa waalo waa laysla waalaa.
74. Nin ilko waa wayn haduu dhintona inuu qoslayaa la moodaa.
75. Nin Illaahay ka dambeeya kabtii ma yeela.
76. Nin is faanshay waa ri is nuugtay.
77. Nin iyo naag is qaba colna ma aha nabadna ma aha.
78. Nin iyo qabkiis.
79. Nin jiifa lama legdo.
80. Nin kaa wayna waxba looma sheego.nin dheerna waxba looma tilmaamo.
81. Nin kaligii tashaday waa nin orgi rartay.
82. Nin keligii garramay, iyo nin dhul gannay midna ma gefo.
83. Nin ku arkaaya looma saro kaco.
84. Nin ku necebi xantaa og, nin ku jeclina xogtaa og.
85. Nin kuu digay kuma dilin.
86. Nin la dhacay ama caytan ama habaartan.
87. Nin la sugayoow adna yaad sugin.
88. Nin lagu seexdaw ha seexan.
89. Nin maalin ma gaadhid, nina sanad ma gaadhid, nina weligaaba ma gaadhid. Nin maalin ma gaadhid oo waa ninka kaa faraska dheereeya. Nin sanad ma gaadhid oo waa ninka xoolihiisu sanadkaa meel caws badan daaqiyey. Nin welligaa ma gaadhid oo waa ninka kaa gabadha/naagta wanaagsan.
90. Nin magaalo ka dudaw siigo yare.
91. Nin mar waashay waalida loogama sheekeeyo.
92. Nin nin kaaa xigo iyo hawl nin kaa xigo midna laguma deg dego.
93. Nin ood sida iyo nin adhi la joogaa arin ma kala laastaan.
94. Nin ooman biyaha hoo baa deeqa.
95. Nin qoyani, biyo iskama dhowro.
96. Nin qurux badan naagtaada uga yaab nin fool xuna naftaada uga yaab.
97. Nin rag ah looma duur xulo.
98. Nin reer ugu wayn iyo naag naag ka umulisay midna siday wax u arkaan uma sheegaan.
99. Nin sigtay ma nabad gelin.
100. Nin soo fadhiiso laga waayo soo seexaa laga helaa.
101. Nin soori kaa qaaday waa nin seefi kaa qaaday.
102. Nin tuur lihi sida uu u seexdo isagaa kaa yaqaan.
103. Nin waalan tolkii baa u miyir qaba.
104. Nin walba intay taagtii tahay baa qoraxdu ugu tagtaa.
105. Nin walba meeshii buktaa belbesha.
106. Nin waliba waxa uu yahay ayuu ku moodaa.
107. Nin war kuu keenay war kaa qaad.
108. Nin wax dhaqay dhurwaana wax u dhaq.
109. Nin wax yaqaan daaqsin geel baa wax loo mariyaa, ninaan wax aqoonna qaanso qurqurkeed.
110. Nin wayn tag lama yidhaahdee wuxuu ku tagaa la tusaa.
111. Nin wayni waa qorax casar joogta.
112. Nin wayni wadkiisa waa yaqaan.
113. Nin yari waa nin ban soo ordaya.
114. Nina dabeecadiisa lama doorin karo.
115. Ninaan hadlin, hooyadiis qadisay.
116. Ninba curadkiisa ceel gee.
117. Ninba gurigii gaado ku leh.
118. Ninba kaskiisuu kor tagaa.
119. Ninka aan hadalka suginin warrankana ma sugo.
120. Ninka aragiisu ku deeqo ayaa oontiisuna ku deeqdaa.
121. Ninkaad adhi weydiisanayso, geel weydii.
122. Ninkii belaayadaada raba, bawdkaagu qori ka jabsadaa.
123. Ninkii dhagar qaba dhulkaa u dhaqdhaqaaqa.
124. Ninkii dhimanayaa dheg baa dheer.
125. Ninkii geed fuulay asigi lee kasoo degi.
126. Ninkii seexdaa sixii dibi dhalay.
127. Ninkii talin jiray hadduu tago, midaan talin jirin baa yimaada.
128. Ninkii tiisa daryeelaa tu kale ku dara.
129. Ninkii uurka dabana Illaah baa arka, ninkii isha dabana Aadmibaa arka.
130. Ninna caadidii ma daayo, bahalna ceedhin ma daayo.
131. Nin meeli u cadahay meeli ka madaw.
132. Nin caadadii ka maydh iyo dundumo ciid ka maydh labadaba waa lagu daalaa.

Maahmaahda Qaybta "O" ka Kacda

1. Ood is qabsatay maroodina way qarisaa.
2. Ood kaa dheeri kuma dhaxan tirta.

3. Ood qaadis iyo jiidis waa isla guri geyn.
4. Oodi siday u kala sarreeysaa loo kala guraa.
5. Oodo dhacmeed siday u kala sareeyaan baa loo kala guraa.

Maahmaahda Qaybta "Q" ka Kacda

1. Qaadis iyo jiidis waa isla guryo geyn.
2. Qalbigu laba ruux ma wada qaado.
3. Qawl nin wayn ka dhacay waa qolof geed ka dhacday.
4. Qaybshe qad ama qaaday.
5. Qof aan waxa soo socda garan waxa joogana ma garto.
6. Qof caashaq hayaa wax ka calaancal badan.
7. Qof nool oo ku hortaagan lagama quusto.
8. Qof walba qumaniihiisaa qoorta ugu jira.
9. Qof waliba wuxuu dhigtuu dheeftaa.
10. Qof waliba intuu cunuu ciidamiyaa.
11. Qofkii aragiisu ku deeqaa oontiisuna ku deeqdaa.
12. Qoryo adistooda isku duwis baa horreysa.
13. Qosol badani qoonsimaad noqoy.
14. Qosol hiil leh.
15. Qosol qoonsimaad noqay.
16. Qufac iyo uur midna ma qarsoomo.
17. Qunyar socde qodaxi ma mudo.
18. Quruxi waa ishaada, qiimana waa ayaankaaga.
19. Quud aan jirin qoryo u guro.

Maahmaahda Qaybta "R" ka Kacda

1. Ra saddex ka oggow: Gacan gudhan, gar weecsan, iyo guddoon jilicsan.
2. Raad arrooryo dib looma raaco.
3. Rag gar baa kala saarta dumarna jaan.
4. Rag hunguri buu isku raacaa.
5. Rag jidiin baa walaaleeya.
6. Rag la'aan waxba kuma yeeshee Rag xumaa ku disha.
7. Rag qawl baa xidha dumarna meher.
8. Rag sadex lama raaco, ma fakere, ma faaidayste, ma foorarsade.
9. Rag waa arin keen iyo aqbalkeen.
10. Rag waa raggii hore hadalna waa intuu yidhi.
11. Rag waa shaah dumarna waa sheeko.
12. Rag walaalow wuxuu ku dhaamo la waa.
13. Rag waxa ugu faan badan mar dhoof iyo mar duul.
14. Rag waxa ugu liita ciil kama baxe iyo calooshiisa la ciyaare.
15. Rag waxa ugu liita looma maahmaaha, looma sheekeeye, looma soo gale.
16. Rag waxa ugu liita, ma hadle ma heenseeye, ma haasawshe.
17. Rag wuxuu kugu bartuu kugu dilaa.
18. Ragi sadex bay ku kala baxaan, wax tegay ka hadhidii, wax jooga ka hadalkii, wax soo socda ka haloosigii.
19. Ragu sadex waa iskaga mid. Magaca, magta iyo maganta.
20. Ragu waxa uu ka sheekeeyaa biiisa dumarkuna badhaadha hooda.
21. Reer ba'ow yaa ku leh!
22. Reer guura raac iyo carruurba loo kala sheekeeyaa, is mase arkaan.
23. Reer, naagbaa kaa raacda.
24. Reerka meelan loo husan looma haatiyo.
25. Ri waalan ridaada laguma xidhto.
26. Riyuhu lugtooday shalan ku doontaan.
27. Roob magaalo ku hooray ramaas soo bixin maayee laamiguu ku raftaan.
28. Run iyo ilkaba waa la cadeeyaa.
29. Runi rag kama nixiso.
30. Ruux aan geeri iyo nolol midna ahayni/ ma dhiman mana noola.
31. Ruuxba dhiishuu ruxduu caanaheeda dhamaa.

Maahmaahda Qaybta "S" ka Kacda

1. Saddex baa la yidhi: Lixdan jir lexojeclo ha la wadaagin; afartan jir ha la garramin; labataan jirna ha la legdemin.
2. Saddex baa rag u liita; Ma toshe, ma tashade iyo ma tashiishe.
3. Saddex Ilaah waa karaa, mase suurowdo: Ilaahow guursan maayee wiil i sii; Ilaahow shaqaysan maayee xoolo i sii; iyo Ilaahow ku caabudi maayee jannada i gee.
4. Saddex lama arag: Marti nin ka yar, muddo maalin ka yar, salaad ragcad ka yar.
5. Saddex lama raaco: Ma horreeye, ma hambeeye, iyo ma haasawshe.

6. Saddex looma adkeysto: Gaajo guri og, gardarro garab og.
7. Saddex markaan bartaan ka gaboobay: Dab ollolintiis, carruur aamusinteed, iyo awr carraabintiis.
8. Saddex wer-werkay kugu kordhiyaan: Faraska xun, naagta xun, iyo hoyga xun; haddana saddexdaas baa kaa bi'iye.
9. Sadex col baa jira, col cad , col cas, col madaw, colka cad waa biyaha,colka casna waa dabka ,colka madawna waa dadka.
10. Sadex la lama dego, doqon fiiro taqaan,fulay daandaansi yaqaan iyo geesi damac yaqaan.
11. Sadexna la lama saaxiibo, nin aan rabi aqoon, nin aan rag aqoon iyo nin aan run aqoon.
12. Safar waa si wada yeel.
13. Sagaaro intay tub joogto bay tub kale dayataa.
14. Sagaaro inteeda waa ku duq.
15. Sagaaro laba cad oo la kal qaado ma leh.
16. Sagaaro, mindhaa ima barato.
17. Sahaydaa waa hor, socodkaana waa dib.
18. Sakaaro laba tun oo laka qalo ma leh.
19. Salaadba waqtigeedaa la tukadaa.
20. Samraa, sammoo hela.
21. Sankaagoo qudhma lama gooyo.
22. Seedi waa beer.
23. Shan nin oo shidho qayb leh, hal shanshaa ka baxda, shan ninnaan shidho qayb lahayna, shan shanshaa ka baxda.
24. Shan shidda ma macaysaa.
25. Shibri maaliibay dab qaaday buulkeedii baanay ku gubtay.
26. Shiikh markiis yimaado, shariifku, shubaakaduu ka baxaa.
27. Shinbir duul duul badani af libaax bay gashaa.
28. Shinbirba shinkirkiisuu la duulaa.
29. Shinbiri laba geed ma wada gurato.
30. Shir looma wada uunsiyo.
31. Shir naagood oo shan dhaafay waa shar.
32. Shisheeye sheela duxa ma leh.
33. Shubaali waa biyo la bax.
34. Sidaan kuugu lisay iigumaad hanbayn.
35. Sidee xeego lagu xagtaa ilkana u nabad galaan.
36. Sir ma qabe allaw sahana.
37. Sir naageed lama sal gaadho.
38. Sixun wax u sheege saaxir ka daran.
39. Sodcaal maa moodhar, sahayna waa lacag, saaxiibna waa kaba cad.
40. Soo bax baa la leeyahay sacabka leefaysaa.
41. Soo joogso laga waayaa, soo jiiifso laga helaa.
42. Soomaalidu been way sheegtaa beense ma maahmaahdo.
43. Soomaalidu waxay casarkii kugu aragtay cishihii kugu caydaa.
44. Soomalidu waa indho ku garaadle.
46. Soor quudheed lama cuno xoolo quudheedse waa la qaataa.
47. Soori waa in xil lagaga tago iyo in xarrago lagaga tago.

#### Maahmaahda Qaybta "T" ka Kacda

1. Tabcadaa ma tuugoobo.
2. Talo adigaa ku nool ee iyadu kuguma noola.
3. Talo laba adin dhexdood bay ka dhalataa.
4. Tol la'aani waa tows.
5. Tol yarraaday, tafo naagood baa laga dayaa.
6. Toladu waa mar aad gaadhi waydo iyo mar aad garan waydo.
7. Tolkaa maw talisay, mase tuugtay.
8. Tolkaaga iyo xaaskaaga midna looma xoog weynaado.
9. Tuhun waa sed.
10. Tuug la qabtay talo ma laha.
11. Tuug tuug ma xado.

#### Maahmaahda Qaybta "U" ka Kacda

1. Ul jiiifaa ma jabto.
2. Umili ilawshiinyo dhaw.
3. Usha intay qoyan tahay ayaa la toosiyaa.
4. Ushaada nin aad ka qaadi kartaa loo dhiibtaa.
5. Uur mudane iyo uur Berde, midna lama baadho.

#### Maahmaahda Qaybta "W" ka Kacda

1. Waa baahan tahay bakhtiga looma cuno.
2. Waa lagu shareeraa waxay sheegtaba ha waydee.
3. Waalida ninkii soo baraa laga waraystaa.
4. Waan xoolo yarahayna deeq lagagama hadho waan dad yarahayna dagaal lagagama hadho.
5. Waano dhalan baa ka adag.
6. Waari mayside war hakaa hadho.
7. Waayeel ha soocine, wax aqoonta sooca.
8. Waayeel hadalkiisa kaftan buu ku dhamaystaa.
9. Waayeel hortiiisaa caano loogu badhxaa.
10. Wadaad waa nin.
11. Wadaanta isha ka xumaataa, faylkay la tagtaa.
12. Wadaantii geeleeda kaafida, baa mid kalena kaalmeysa.
13. Wadar iyo waaxid yaa waalan.
14. Wadiiqada yari wadada wayn bay kugu ridaa.
15. Wadiiqada yari waddiqada weyn bay kugu riddaa.
16. Wakhti kaa lumay muruguu reebaa.
17. Wakhti kaa tegay tiigsimaad maleh.
18. Walaalkaa dhuux tagoogaa loogu soo subkadaa (dhaashadaa).
19. Walaalkaa markhaatiga ku fur magtana la bixi.
20. Walaalo is necebi way xoola yareeyaan wayna xabaalo badiyaan.
21. Walaashaa iskuma hubtida seedigaa haysi seegina.
22. Wan wayn jeeroo la gawraco indhihiisu cirka ma arkaan.
23. War jiraaba cakaaruu iman.
24. War la'aani waa dhego laaan.
25. War xumi dugsi ma fadhiisto.
26. Waraabaa yidhi ulna layla gaadhi waa cayna wax igama tarto.
27. Waraabe daalay, dirirtiisaa loo tagaa.
28. Waraabe dhankii loo eryaaba waw toos.
29. Waraabe ulla lala gaadhi waa, orodna wax lagaga dhibi waa.
30. Waranka ninka kugu dhufaa iyo ninka kugu dhaqdhaqaaqia ninka kugu dhaqdhaqaaqiya ayaa xun.
31. Wax aad baratay waa baaska.
32. Wax aqoon wax looma sheego.
33. Wax is waydiintu ma xumee wax is waydaarsigaa xun.
34. Wax la dhalay iyo dhul baa loo marti yahay.
35. Wax la qarashaa ama qudhme ama qubte.
36. Wax raagaa rag kuma sama.
37. Wax rag kaa galay rako kaa gale.
38. Wixii ay idho arkaan ayey ilko gooyaan.
39. Wax walba run moodaa rag ugu liita.
40. Waxa jira sadex abaar, abaar geel, abaar dumar iyo abaar rag. Abaar geel waa ilko laaan, abaar dumar waa ubad laaan, abaar ragna waa arin laaan.
41. Waxaan calaf ahayna lama cuno, waxaan hed ahayna looma dhinto.
42. Waxaan kashaada gelin, korkaaga yay dhaamin.
43. Waxaanad filanany iyo fallaari waa kaa fajiciyaan.
44. Waxaanad heli karayn waxaanad u baahnayn baa laga dhigaa.
45. Waxay ili aragto ayaa ilko gooyaan.
46. Weel waliba wixii ku jiruu dhididaa.
47. Weylasha biree dibigu ha ku quustee.
48. Wiil intuu ood ka booduu talo ka boodaa.
49. Wiilkii is waalaba wiil waabiyaa hela.
50. Wixii faq lagu sheego fagaaray tagaan.

#### Maahmaahda Qaybta "X" ka Kacda

1. Xaabo waxa la doontaa qoraxdoo soo jeeda.
2. Xaajo nimaan ogayni indhuhuu ka tuuraa.
3. Xaasidaw xoogga beel.
4. Xabaal nin leh bay qardhaba.
5. Xabaallo waalid baa xoolo lagala baxaa.
6. Xadhko geel ma wada xidhaan.
7. Xaglo geel wax guntiga la gesho ka wayn.
8. Xaglo laaban xoolo kuma yimaadaan.
9. Xalaafo waa Xoogii Xirsi Muude.
10. Xalaal iftin baa la cunaa.
11. Xarrago dumar xanuun ma leh.
12. Xiiso iyo xoorba way gudhaan.
13. Xog mooge xaajo waa dilaa.
14. Xoolo lama cunee dadkoodaa la cunaa.
15. Xoolo quudheed waa la qaataa, soor quudheedse lama qaato.
16. Xoorkii laga dhamay xagaagii iyo xusuus baa geel lagu xer geeyaa.
17. Xornimo adaa ku noole, iyadu kuguma noola.

